

Днес, през април 2012 г., когато отбелязваме [90-годишнината на Радой Ралин](#), неговите избрани интервюта могат да бъдат четени като отворена книга-завет.

"Вървя си по пътя"

е разговорен урок по достойнство, последователност и личностно отстояване. Особено за млада България, сред която паметта за Ралиновото творчество, вдъхновило поколения българи за ценностите на свободата, като че ли все повече избледнява. Избледнява и заради мълчанието на онези, които отказват да си спомнят Радой като един от автентичните разказвачи на надеждите и разочарованията белязали несвършващия български преход, в който "лидери са полуинтелигентите, а милионери – импротентните", както казваше Радой.

„Вървя си по пътя“ е територия на Ралиновата донкихотовски отстоявана, отстоявана и отстоявана, катадневно насъщна като въздуха, като хляба лична и личностна свобода на мненията и съмненията, с която той искаше да зарази колкото може повече българи. Успя ли?!

Днес в интернет публикациите за Радой може да прочетете например как бил влюбен в проститутка, как в Прага разкрил цял канал за проститутки или пък че бил фен на „Атака“ и други подобни недомислици.

Радой Ралин беше много самотен човек и си отиде още по-самотен - въпреки шумната публичност около него. Спомнете ли си „Самотният човек“ на Борис Христов: „...той може пепел да яде, но няма да се моли“. Не случайно в едно от последните си стихотворения Радой написа: „Не се състоя срещата ми с моя живот“. Казваше: „Аз съм един унищожен писател и един убит сатирик“. Беше дори решил да се откаже от

българското си гражданство, защото не желаше да бъде поданик.

⋮

Поетът Радой Ралин беше до известна степен принесен в жертва на сатирика Радой Ралин. Едно измислено противопоставяне, защото сатирата се ражда от много лирика. Нека днес си спомним за поета Радой Ралин – последният, който неподражаемо съчета бедността и свободата в своя поетически герб.

Приютени сега в книгата на Издателство "Балкани", интервютата разгръщат житейския и творческия роман на Радой Ралин от най-разнообразни гледни точки, чертаят интелектуалните болки на ума. модулациите на вътрешния му глас – винаги в защита на плуралистичното мислене. Чувал съм в последните години на Радой дори най-близките му приятели да казват: "Радой деградира, Радой деградира!"

Александър Геров в едно стихотворение, посветено на Радой, отдавна им беше отговорил: "Живеем ний, но в други светове душата наша диша!". В последните си години Радой беше зает с една книга, която нарече "Неосъщественият музей". Мислеха и пишеха я заедно с Калин Николов – документална книга за съдбата на отдавна забравени художници, за автентичните им крушения и за трудните пътища на българската художествена култура по времето на тоталитарсоциализма. Тази книга все още търси издател.

Защо споменавам "Неосъщественият музей"? Защото и във "Вървя си по пътя" много ясно се чува гласът на Ралиновите неосъществености. Ще припомня само сценария за филма "Аз съм Левски", който е познат на малцина като кинорoman. Ако този филм беше осъществен, така както Радой го беше замислил, той щеше да е върна памет за същностното в Ралиновото дело; памет, много по-трайна и истинна от бронзовото изваяние пред Софийския университет. Защото паметта не е в паметника; който не е прочел и един ред, и една книга от Радой Ралин, ще го отмине безразличен или просто

Написано от Вихрен Чернокожев
Неделя, 29 Април 2012 09:07

любопитен, но не и знаещ.

Никога няма да забравя последните редове от сценария: "Свободата е семе, вкоренено в камъка безчувствен, за да го превърне в почва, която живее и ражда." Уви, тази почва днес е все по-далечен спомен...

Много от Ралиновите мислени и мислещи отговори във "Вървя си по пътя" всъщност са въпроси, на които още не сме отговорили. Въпрос над въпросите в страна, която все още има нужда от будители, е например: „Неосвободима ли е България?“ Тук е събрана емоционалната биография не само на Ралиновото творчество, но и на българската литература и култура през повече от полувек. Неведнъж е повтарял: „Демокрация без култура е нула“. Или: „В опозиция съм на всичко, което пречи на неочакваните идеи“.

„Вървя си по пътя“ не е любопитна разходка из предишни и по-предишни надежди, суматохи, несбъдливости. Тази отворена книга взривява отдавна договорения сценарий на мълчанието. Тя е гласно споделена в несвободно време територия на свободното слово. Прогноза без илюзии за днешното и бъдещето българско време, които драговошно отново са в хомота на несвободата. Как да забравя тази май непечатана епиграма на Радой:

*Колко кратък промеждутък си,
свободице обожавана;
щом се появиш и тутакси
биваш ти унищожавана.*

Никой сериозен днешен, а и бъдещ изследовател на Ралиновото творчество не може да мине без "Вървя си по пътя." Дано тази книга бъде посрещната с интерес не само от специалистите – литературоведи, психолози, социолози, но и от четящите млади българи, които тепърва ще преоткриват Ралиновото дело. Как българският XXI век дописва и ще дописва Ралиновите интервюта – това вече е друга книга, която чака своя автор.

Написано от Вихрен Чернокожев
Неделя, 29 Април 2012 09:07

****Словото на литературния критик Вихрен Чернокожев е произнесено на премиерата на книгата "Вървя си по пътя" – избрани интервюта от Радой Ралин – издателство "Балкани", 2012 г., София, 319 страници, 23 април 2012 г.***